

PATRIMONI ARQUEOLOGIA

La Roca dels Bous de Sant Llorenç de Montgai s'inclou en el projecte de la Ruta dels Orígens, una proposta de divulgació científica finançada pel programa Interreg de la Unió Europea que pretén donar a conèixer els orígens dels Pirineus des dels àmbits de l'astronomia, la geologia, la paleontologia i l'evolució humana.

Territori neandertal

El jaciment de la Roca dels Bous a Sant Llorenç de Montgai permet conèixer el funcionament de l'ocupació neandertal a la Noguera || Investigadors de la Universitat Autònoma de Barcelona hi porten a terme un projecte de museïtzació de l'abric natural per difondre els treballs arqueològics

Imatge general de la Roca dels Bous als peus de l'embassament de Sant Llorenç de Montgai, a la Noguera.

E. FARNELL

| SANT LLORENÇ DE MONTGAI | Fa 50.000 anys, grups de neandertals feien parada en aquest paratge, la Cinglera de la Cascada, un pas natural entre els Pirineus i la plana de Lleida, a Sant Llorenç de Montgai. Gràcies a la confluència de diversos ecosistemes, podien accedir d'aquest lloc a un ampli ventall d'animals i plantes, necessaris per a la seua supervivència.

Les visites reiterades i els particulars processos geològics que es donen a la zona han fet possible la preservació del jaciment de la Roca dels Bous a Sant Llorenç de Montgai.

Les restes arqueològiques conservades, principalment eines de pedra, ossos d'animals i traces de fogueres, no són gaire diferents de les restes que es trobarien actualment després

NÒMADES I CAÇADORS

Els petits grups de neandertals que van habitar la Roca van ser nòmades i caçadors

d'una acampada. Són les restes que han arribat als nostres dies de les activitats quotidianes d'aquest avantpassat humà, ja desaparegut, que va explorar els recursos naturals de l'entorn d'una manera sostenible. Tant la collita de fruita i vegetals com el seguiment dels ritmes migratoris dels herbívors que transitaven per la zona van convertir aquest paratge natural en un lloc freqüentat pels neandertals. Grup de nòmades constituïts per homes, dones, nens i ancians que menja-

LES CLAUS

Cronologia

Descobriment

■ **Principis dels anys 70:** Aquest jaciment va ser descobert a principis dels 70 per Josep Sunyer i des del 1988 s'hi han portat a terme diferents campanyes exploratòries. Des del 2001, el Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria de la UAB hi excava de forma regular dos vegades a l'any: una per Setmana Santa i una altra durant els mesos d'estiu.

Estructures de combustió

■ **Fogueres:** Una característica comuna trobada al llarg dels anys en les diferents unitats arqueològiques és la presència d'estructures de combustió. Es tracta de fogueres simples sense pedres que les delimiten, de manera que possiblement fossin fogueres de curt termini.

Restes lítiques

■ **Síllex:** Les indústries lítiques troba-

des a la Roca de les diferents ocupacions estan tallades en sílex i pedres de riu. Això posa de manifest la tendència a utilitzar les roques sílcies com a matèria primera per a la confecció dels instruments de caça. També són característiques les pedres de riu, les codines.

Restes d'animals

■ **Ossos:** Entre les restes d'espècies trobades s'ha documentat la presència de cabres, cérvols o cavalls, segons l'ocupació. S'ha documentat l'aportació d'animals de talla petita com la tortuga de riu o el conill, tot i que es desconeix si van ser consumits pels humans, i no hi ha indicacions de manipulació de les restes.

Dinàmica de l'ocupació

■ **Lloc de pas:** Tots els elements trobats avalen la hipòtesi que aquest abric prehistòric era un lloc de pas.

Jaciment al costat del riu Segre i un lloc de pas

■ El jaciment de la Roca dels Bous és un pas natural entre els primers contraforts dels Pirineus i la plana de Lleida. La situació estratègica de l'assentament, a pocs metres del riu Segre, a l'entrada del congost i amb un gran control visual d'una àmplia regió, faria de la cova un punt referencial per als neandertals fa 50.000 anys, que van usar els amagatalls de la roca en aquesta zona per crear-hi assentaments. Es tractava d'un lloc de pas de petits grups.

Un grup d'escolars, en una visita a la Roca durant una actuació arqueològica.

Durant més de deu anys s'han trobat a la Roca eines de caça, estructures de combustió i restes òssies, que determinen que era un lloc de treball i de pas.

El projecte de museïtzació explora la vida dels primers habitants i converteix el jaciment en un museu a l'aire lliure que aprofundeix en les característiques de l'entorn.

L'objectiu dels investigadors és combinar la tasca científica amb la divulgació perquè la gent conegui el procés d'investigació científica que es porta a terme en aquest sentit.

ven, dormien i treballaven al voltant de les fogueres, generant els vestigis que després de milers d'anys es troben al jaciment.

Excavació arqueològica

Des del 2001, un equip del Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona (CEPAP-UAB) desenvolupa treballs d'excavació al jaciment de la Roca dels Bous. Amb l'objectiu de compartir els coneixements obtinguts, neix una proposta que combina la investigació arqueològica i la difusió del patrimoni cultural amb les noves tecnologies.

La protecció del jaciment i la instal·lació d'infraestructures que faciliten la visita permeten adoptar un nou model de divulgació científica centrat en el *work in progress*. Aquest plantejament dinàmic posa a l'abast de tothom no només el jaciment, sinó també la mateixa excavació, i fa possible comunicar avanços i les interpretacions sobre la vida neandertal que any rere any es genera gràcies a l'obtenció de noves dades.

Noves tecnologies

Aquest projecte pioner de visita interactiva explora la vida dels primers habitants i converteix el jaciment de la Roca dels Bous, on van viure grups petits de neandertals, que aprofitaven el riu Segre com una via natural que permetia l'accés tant al pla com a les valls prepirinenques, en un museu a l'aire lliure que es completarà amb una exposició itinerant.

El projecte inclou un sistema de connexió Wi-Fi i recorre a

tauletes electròniques per oferir als visitants informació i vídeos mentre visiten les excavacions, de manera que es podran precisar millor els patrons d'activitat humana de curta durada.

La visita a la Roca dels Bous s'articula a partir de l'ús de pantalles digitals tàctils. Aquesta finestra al passat guia el recorregut cap al jaciment i proporciona les claus per a una millor

comprensió de com aquests avantpassats obtenien els recursos essencials per elaborar eines i alimentar-se. De fet, la visita permet aprofundir en les característiques de l'entorn natural, del treball arqueològic i de la vida neandertal, alhora que es descobreix un enclavament important del patrimoni cultural de la Noguera i de Catalunya.

Amb les actuacions actuals,

les grans cubetes que excavaven els neandertals al terra de la cova i on portaven a terme totes les activitats queden al descobert. La col·locació d'unes passarel·les permeten passejar pel jaciment sense destrossar el patrimoni i conèixer les tasques bàsiques de subsistència d'aquestes comunitats, com ara el tractament dels animals i la realització d'instruments lítics.

Les excavacions s'hi porten a terme dos vegades a l'any, des del 2001.

CEPAP

ENTREVISTA

Xavi Roda
DIRECTOR DE LES ACTUACIONS

"Vaig descobrir la Roca dels Bous en les pràctiques universitàries"

Què ens aporta la Roca actualment?

Conèixer la vida quotidiana dels nostres avantpassats, com vivien fa 50.000 anys, saber que eren nòmades, caçadors i recol·lectors. És una experiència enriquidora poder treballar a la Roca dels Bous.

Quan va arribar a Sant Llorenç?

Vaig descobrir la Roca quan feia pràctiques com a estudiant i des del 2003 hi dirigeixo les actuacions arqueològiques. El que hi descobrim ara ho investiguem durant més de dos anys; ens aporta molta informació.

Quines són les perspectives de futur?

Continuar excavant i obrir el jaciment a la divulgació no només als científics, sinó també perquè la gent conegui la feina que fem i el procés d'investigació arqueològica. Combinar investigació científica i divulgació.

Tenen moltes visites?

Aquest any sí. Hem rebut força gent, una afluència similar a la que hi ha en les jornades de portes obertes.

Treballs

Projecte museogràfic

■ Els investigadors de la UAB hi porten a terme un projecte museogràfic per difondre els treballs arqueològics a tota la societat, més enllà de l'àmbit científic.

Excavacions anuals

■ Des del 2001 s'hi executen actuacions arqueològiques cada any que permeten complementar l'estudi sobre l'ocupació paleolítica al nord-est peninsular i la desaparició dels últims neandertals al nord de l'Ebre.

Investigació

■ El jaciment s'inclou dins del programa educatiu *L'Escola adopta un monument* i s'integra al projecte d'investigació *Organització de la subsistència al Prepirineu oriental*.